

tres llengües germanes. Després, en el tipus (c) -TANO-reemplaçà -TI-, més arcaic.

Però el riu *Sorreits*, SORÍSTIKO-, queda entremig: Orís és a 4 k. al NE. del curs mitjà del *Sorreits*, i Oristà n'és un poc més lluny: uns 8 o 9 k. més al SO., però sense pobles gens importants entremig; o són de nom secundari: *St. Bartomeu del Grau* i *Torre d'Oristà*.

Alguns dels docs. citats per a Oristà mostren que el seu nom s'aplicà a un territori més extens, del qual la *vila Oristà* és el centre (cf. el preciós context del doc. de l'any 1000 núm. 634). És, doncs, sostenible que el nom ibèric començà designant per igual un territori als dos costats del riu S-ORIS-TIKO-: nom que potser s'ha d'entendre (i traduir) com 'el d'Orís, el riuet d'Orís': amb funció derivativa tant en el prefix s- com en el sufix -TI.

Una altra hipòtesi també raonable seria que ORIS hagués tingut un valor teonímic, designant algun déu o semi-déu o deessa que garanteix les aigües (llur constància o valor) cf. *Valira*, d'AMNIS VALERIA (art *Valira*, infra), les NISKAS sorotàptiques (*EntreDL* II, III 227-8) etc.); que en cristianitzar-se el país quedaria colgat, segons la creença popular en el tètric Gorg Negre, fent perillar els qui passaven per anar d'una ribera a l'altra de la zona ORIS; qui sap si aquell BEKEN de l'estela no designaria un vas (recordeu que encara s'ignora l'etim. del rom. BACCINO-) esculpint en la llosa, destinada a apaivagar les seves ires. Hipòtesi que el lingüista no pot fer més que apuntar ni li toca a ell gaire el fomentar-les.

S'hi pot al·legar algun obstacle fonètic? En un terreny tan poc conegut com el de l'ibèric, els detalls que puguin fer escrúpol no es poden mai considerar diriments. En *Orís* i *Oristà* la i ha estat tractada com tancada, i en SORÍSTIKO, tractada com oberta; però sembla clar que l'ibèric no tenia distincions quantitatives: recordem els estudis de Mz.Pi. sobre els NLL en -BERRI amb E tractada com a breu, en síl·laba tancada: és on es trobava també la i de SORÍSTIKO; mentre que en *Orís* coincidia amb la terminació -ís dels NLL bascoïdes del nostre NO. (tipus *Ovís*, *Norís* etc.) (*E.T.C.* I, 176, 178, II 31, 34).

Els grups -TICO-, -TICA, amb -T- recolzada en consonant, donen tx sorda en fon. cat. (MANTICA > *manxa*, PANTICA > *panxa*, EXCORTICARE > *escorxar*, PERTICA > *perxa*); doncs ja hem d'esperar que SORÍSTICO donés *Sorestxo*; i la influència del sufix català -eig hi faria la resta: *reigs*, *passeig*, sonen -c) en molts llocs (com a Bna. etc.), però -its en altres (Vic, Girona etc.) amb -etjos variant més vulgar. El veïnatge d'*Ordeig* hi devia ajudar.

El que podria semblar una antinòmia seriosa és, si fós cert, que sigui «*Sorrelios* en docs. antics» com em deia el Dr. Junyent. Gran exageració, perquè, des-

prés de tants escorcolls, resulta que figura en un sol. És antic i assegurat pel context a.969: «in --- castro *Veltragano*, ubi vocant --- afr. flumen *Tecer* --- de alia in aqua q. vocant *Sorrelios* — de V --- aqua q. v. *Ordeg*» (*Di.Cat.Vic* 323, 388). Si fos segur pensaríem si pogué haver-hi una variant morfològica (-*isio*, -*irio*...); però un hapax és no res. Dono per segur que aquí hi hagué un error de còpia o de lectura.⁴ *Sorrelios* amb una l llarga que tant sovint s'ha pres per una i; de manera que això no és objecció vàlida sinó confirmació; entenem -sjos amb -sg- primera fase de la reducció a -eigs modern.

L'afirmació d'*AlcM* que M-Lübke (*Hom. a Mz.Pi.* 1925, I, 68) donà *Oristà* com d'etim. comuna amb el nom d'*Oristano* a Sardenya, és enormement exagerada, car es limità a plantejar un possible origen comú: la idea era de Montoliu sempre frívol en etim., que accepta la impossible etimologia AURI STAGNUM ('estany d'or'), absurda geogràficament i en fonètica: tant per al nom sard com per al català; ja ridiculitzada en el de Sardenya, en l'erudita nota de *la Nova Italia* s.v. *Oristano* (que ens en dóna bones dades històriques) trobades pels estudiosos italians; junt amb els altres també inversemblants *ori-stagno* 'orlo dello stagno', ARISTA «dai campi fecondi di biade».

Com que tanmateix, és una paronímia intrigadora, vaig demanar l'opinió del especialista màxim Mx Leopold Wagner, que, em contestà per carta de 17-1-1958, desenganyant-me de relacionar-lo amb el NL català: perquè «el nom antic d'*Oristani* era *Aristanis*» («auf jeden fall» m'escriu ell).

És la forma repetidíssima en el Condaghe di Sta. Maria di Bonàrcado [SS. XII-XIII] i en totes les altres fonts antigues. El que va passar és que els conqueridors catalans de Sardenya, pel record del nostre *Oristà* alteraren el nom sard canviant-hi *Ar-* en *Or-*. En efecte *Aristani* escriu encara el seu senyor el jutge d'Arborea l'any 1322 (Finke, *Acta Ar.* III, 419). Mentre que els docs. catalans aviat li posen o-: *Arinstany* en cat. (Finke, III, 438), *Oristey* 1334. (ib.456); uns docs. cat. hi posen -any (potser a causa de l'-ani sard), els altres l'igualen més radicalment al nostre NL *Oristà* (Finke, *Acta Ar.* II, 572, 676, 965); *Oristani* a.1329 (*BABL* IV, 437); *Oristanu* 1386 (*BABL* IV, 1359).

És sabut que els jutges d'Arborea que foren els campions de la lluita contra els catalans, vençuts definitivament en la batalla de Macomer (a. 1477), passaren a Cat., amb honors, casaments i finques al P.Val. i el Princ. (MiretS. en publicà l'article «Els Jutges d'Arborea catalans»). I és des de llavors que la infl. catalana altera definitivament la forma *Aristani* en *Oristan*, -any o -no: el bisbe d'*Oristano* és català: «Guillemi, episcopi de *Oristan*» (*Li.Fe.Ma.* I, 185.345); des del S.xv el rei de Cat. -Ar. es titula *Marquès*